

DUM č. 13 v sadě

34. Inf-10 Praktická typografie s LO Writer/MS Word

Autor: Lukáš Rýdlo

Datum: 03.03.2014

Ročník: 4AV, 4AF

Anotace DUMu: Odrážky ačíslování, víceúrovňové odrážky a číslování, použití vlastních obrázků jako odrážky.

Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá autorskému zákonu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Odrážky

Teorie

Odrážky používáme ke zpřehlednění seznamu nebo výčtu nějakých položek. Je-li seznam krátký a obsahuje jen krátké (např. jednoslovné) položky, stačí jej uvést do řádku za dvojtečku. U delších položek je přehlednější použít odrážky.

Odrážky mohou být také číslované (místo puntíku je pořadové číslo), dokonce mohou být několikaúrovňové (odrážky pod nimi další pododrážky) a to i s různými znaky nebo číslováními v různých úrovních.

Odrážky zapneme nebo vypneme v LibreOffice Writer klávesovou zkratkou Shift+F12, číslování pomocí F12. Tyto volby lze aktivovat také v menu druhou a první ikonou:

. Třetí a čtvrtá ikona slouží k odsazení na **vyšší a nižší úroveň odrážek**.

Máme-li zapnuté odrážky (nebo číslování) a kurzor na začátku řádku (hned za odrážkou), lze řádek odsadit na nižší úroveň (tj. vytvořit pododrážky) stiskem klávesy *Tab* (tabulátor). Naopak zpět na vyšší úroveň odrážek (tak, aby následující odrážka už nebyla pododrážkou) se dostaneme stiskem *Shift+Tab* opět s kurzorem na začátku řádku.

V MS Word nefungují zkratky F12 a Shift+F12 a odrážky i číslování lze zapnout pouze pomocí ikon v menu Domů → Odstavec: . První ikona zapíná odrážky, druhá číslování a třetí vybírá víceúrovňové odrážky nebo číslování, což ale stejně dobře dělají i první dvě. Kliknutím na malý trojúhelníček (šipku) otočený dolů u příslušné ikony lze zvolit typ odrážky nebo číslování. Poslední dvě ikony také mění úroveň odrážek. Klávesové zkratky *Tab* a *Shift+Tab* zde již fungují.

Další možností je zapnout odrážky změnou stylu odstavce. Tato volba je více než vhodná tehdy, pokud odrážky používáme na více místech v dokumentu nebo potřebujeme zachovat jejich jednotnou úpravu.

Vytvoříme styl odstavce odvozený od některého běžného používaného stylu, například od stylu *Tělo text*. Nový styl se bude jmenovat *Tělo textu s odrážkami* a bude spojený s *Tělo textu*.

V nastavení stylu na záložce *Osnova a číslování* → *Číslování* → *Styl číslování* zvolíme některý ze stylů, který jsme si předem nachystali. Styly odrážek a číslování najdeme v okně stylů, jen je potřeba přepnout zobrazené styly z odstavcových na odrážkové, což dělá poslední ikona v řadě ikona (vedle stylu stránky).

Styly odrážek mají sedm karet nastavení. Karta *Organizátor* obsahuje prakticky jen název stylu. Karty *Odrážky* a *Styl číslování* umožňují vybrat typ odrážky nebo způsob číslování (arabská, římská velká nebo malá čísla, s tečkou za číslem nebo v závorce apod.). Z tohoto pohledu neexistuje rozdíl mezi odrážkami a číslováním, lze mezi nimi přepínat změnou nastavení stylu. Karta *Osnova* umožňuje vybrat přednastavený styl víceúrovňových odrážek, včetně kombinací číslování s odrážkami. Na kartě *Obrázky* nalezneme přednastavené možnosti obrázků jako odrážek.

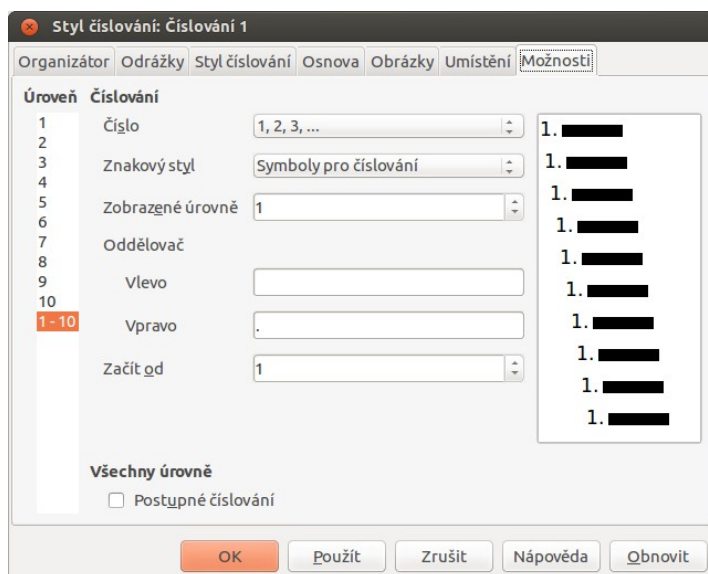
Nejdůležitější jsou karty *Umístění* a *Možnosti*. Ty totiž umožňují vytvořit zcela **vlastní nastavení odrážek**. Na kartě *Umístění* v levé části vybereme úroveň odrážek a můžeme začít nastavovat zarovnání odrážek. Volba *Za číslováním* nabízí, jaký symbol bude mezi odrážkou nebo číslem a následujícím textem. Na výběr je *tabulátor*, který umožňuje zarovnávat tak, aby text odrážek pod sebou byl stejně zarovnaný bez ohledu na délku čísla číslování. Tabulátor je vhodný pro použití především u číslování, ale lze i pro odrážky, volbu *na* netřeba vyplňovat, je to vzdálenost umístění textu po tabulátoru, ale stejnou funkci má volba *Odsazené na*, proto není nutné vyplnit. Další možnost je *mezera*, která se hodí u odrážek, pro číslování je nevhodná, protože je stále stejně široká a tudíž při číslování jednocifernými a vícecifernými čísly bude na předělu řádů text odrážky jinak

zarovnan. Nejvýraznější je to u římského číslování, kde text odrážek bude na každém řádku zarovnan zcela jinak (pokud nebude číslovka zarovnaná vpravo). Volba *nic* způsobí umístění textu hned vedle odrážky nebo čísla.

Zarovnaní číslování určuje jak mají být čísla zarovnaná. Souvis to také s volbou *Zarovnané na*, která určuje zarážku pro zarovnaní. Je-li zarovnaní nastaveno vlevo, pak jsou číslice zarovnaný vlevo ke vzdálenosti zadané v *Zarovnané na*. Je-li zarovnaní vpravo, pak je číslování zarovnané tak, aby na vzdálenosti *Zarovnané na* končilo a číslice jsou tedy srovnané před tuto „zarážku“. Zarovnaní na střed způsobí, že číslo bude mít střed přesně na pozici uvedené v *Zarovnané na*. Tato volba nijak neurčuje, jak bude zarovnaný následující text.

Volba *Odsazené na* určí vzdálenost na jakou má být umístěn text odrážky, pokud byl zvolen tabelátor a pokud nebyla zadána hodnota *na* (resp. pokud je zadána hodnota příliš blízko číslování, takže zde text umístit nelze).

Na kartě *Možnosti* musíme opět nejprve zvolit úroveň číslování, kterou chceme nastavovat. Pod volbou Číslo vybereme, jak má vypadat odrážka nebo číslování. Na výběr je mezi číslováním číslicemi arabskými, římskými velkými i malými, písmeny (opět velká i malá) různých abeced a také odrážka (po zvolení lze vybrat symbol pro odrážku a znakový styl, který bude odrážce přiřazen) nebo obrázek (lze vybrat odkudkoliv).

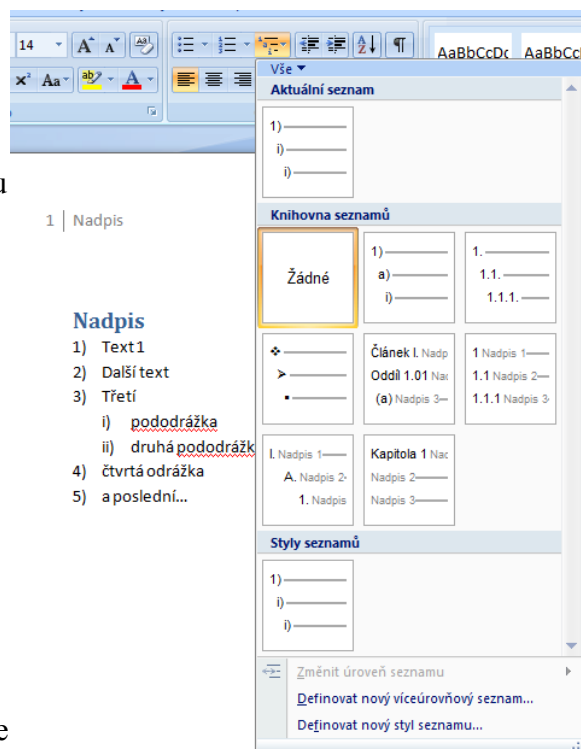
Zvolíme-li některou volbu číslování (i písmeny abeced), můžeme dále nastavit *Zobrazené úrovně*, což určuje, kolik posledních úrovní bude do čísla zahrnuto.

Pokud např. máme pro všechny úrovně nastaveno číslování arabskými číslicemi, pak třetí pododrážka pod druhou odrážkou bude mít při volbě 2 zobrazených úrovní číslo „2.3“. Oddělovače vlevo a vpravo jsou text, který je umístěn před a za číslování. Je-li zobrazeno více úrovní číslování, pak mezi jednotlivé úrovně se vždy sází vždy tečka bez mezery.

Volba *Začít od* určuje od kterého čísla se začíná číslovat a většinou nemá smysl měnit na jinou hodnotu než 1.

Všechny tyto možnosti lze měnit i přímo v textu u konkrétního odstavce přes pravé tlačítko myši a volbu *Odrážky a číslování*... To ale není rozumné, pokud máme v textu více jak jednu oblast s odrážkami, protože pak je nutné u každého odstavce měnit nastavení znovu – je tedy lepší použít styl.

MS Word styly odrážek a číslování také zná. Skrývá je pod třemi ikonami pro zapínání odrážek a číslování, jak byly uvedeny na začátku textu, konkrétně při kliknutí na rozbalovací trojúhelníček. Standardně žádný styl není předdefinovaný a nový vytvoříme kliknutím na *Definovat nový styl seznamu*. Pokud vybereme *Definovat nový víceúrovňový seznam*, pak se

sice ve výběru také objeví nový „styl“, ten ale nepůjde upravovat, takže tuto volbu není dobré používat. Ve skupině nadepsané *Knihovna seznamů* jsou také takové „styly“, které nelze upravovat a u kterých je dobré si všimnout ještě jedné záludnosti – pokud obsahují v náhledu text „Nadpis“, pak změní styl odstavce na nadpisy... Při používání odrážek v MS Wordu je proto nutné dávat si více pozor na co klikáme, jinak si přiděláme spoustu zbytečné práce navíc.

Praxe

1. Vytvořte seznam krajů České republiky. Seznam necht' je tvořen odrážkami se symbolem ■.
2. Ze stránky http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_jazykových_rodin převezměte seznam jazykových rodin Evropy, severní, západní a jižní Asie. Naformátujte jej tak aby 1. úroveň odrážek měla arabské číslice zarovnané vpravo a druhá úroveň měla kulaté odrážky.
3. Vytvořte libovolný seznam, který bude mít jako odrážky symbol usmívajícího se smajlíka (☺ – vyberete jako odrážku z nabízených znaků). Tytéž odrážky upravte, aby smajlík byl obrázek, který si sami nakreslíte (např. v programu GIMP nebo Malování).
4. Seznamu z předchozí úlohy nastavte jako odrážku znak @. Pouze tato odrážka (znak @) bude modrý, tučný a písmem Verdana. Text odrážek ať je černý, normální tloušťkou a písmem Times New Roman. (Nápověda: na záložce *Možnosti* zvolte pro odrážku vlastní znakový styl s požadovanými vlastnostmi.)
5. Vytvořte styl číslování pojmenovaný „Taxonomie“ s takovými vlastnostmi, aby výsledný seznam vypadal takto (můžete po konzultaci s vyučujícím biologie vytvořit takový seznam s kompletní biologickou taxonomií) – zdůrazňují, že 1. a 3. úroveň je zarovnaná na střed, 2. úroveň vpravo:
 - (I) Živá příroda
 - I.1 Rostliny
 - [I.1.α] Byliny
 - [I.1.β] Keře
 - [I.1.γ] Stromy
 - I.2 Živočichové
 - [I.2.α] Ryby
 - [I.2.β] Ptáci
 - [I.2.γ] Savci
 - [I.2.δ] Obojživelníci
 - (II) Neživá příroda
 - II.1 Minerály
 - II.2 Horniny
6. V předchozích kapitolách používaný dokument o Olomouci doplňte o styl pro odrážky, které budou víceúrovňové a na všech úrovních budou používat malý obrázek se třemi červenými čtverečky (tedy barvy inverzně), jak jsou v novém logu města.

Zdroje

Veškeré texty i obrázky jsou původní prací autora. Jako podklady byly využity stránky

<http://www.openoffice.cz/navody/zaklady-odrazky-a-cislovani-ve-writeru>,

<http://www.openoffice.cz/navody/odrazky-a-cislovani-ve-writeru-pro-pokrocile>,

<http://office.microsoft.com/cs-cz/word-help/vytvoreni-seznamu-s-odrazkami-nebo-cislovaneho-seznamu-HA010065012.aspx> a

<http://office.microsoft.com/cs-cz/word-help/pridani-odrazek-nebo-cislovani-HP005186040.aspx>.